

Sortering ved livets slutt

Hvem skal leve, og hvem skal dø? I ytterste konsekvens er det slike valg helsevesenet som institusjon og helsearbeidere som enkeltpersoner kan tvinges til å ta.

Valgene egner seg dårlig for politisk debatt. De er vonde, og et brutalt menneskesyn spøker fortsatt i kulissene.

Men problemer løses sjelden ved å la være å snakke om dem. I går overleverte det offentlige Norheim-utvalget en rapport om disse vanskelige valgene til helseminister Bent Høie (H).

Utvalget er bedt om å foreslå kriterier som kan og bør legges til grunn når helsevesenet velger. Hvem får gratis behandling? Hva slags behandling og medisiner skal de få? Og hvor lenge?

Valget står ikke alltid om liv og død, men alltid om mennesker og deres livskvalitet. De vanskeligste valgene er likevel de som angår potensielt livstruende eller livsødeleggende lidelser. Her foreslår Norheim-utvalget at særlig alder skal være avgjørende. Nærmere bestemt hvor stor uttelling pasienten vil få i form av antall «gode leveår».

«De som lever lenge, har hatt mange gode leveår bak seg. Mens de som blir alvorlig syke i ung alder, kan få færre gode leveår over hele livsløpet,» sier utvalgsleder Ole Frithjof Norheim til Aftenposten.

Konsekvensen er ikke automatisk at unge foretrekkes foran eldre. Ulike lidelser vil prioriteres ulikt. Norheim framhever MS-pasienter, ruspasienter og pasienter med schizofreni som grupper som får drastisk ned-

Oppsummert

Kriterier

1 Det offentlige Norheim-utvalget foreslår at alder og antallet «gode leveår» en pasient potensielt kan få ved behandling, skal telle mer ved prioritering mellom pasienter.

Viktig

2 Helsevesenet har ikke uendelige ressurser og vil noen ganger være nødt til å velge. Spørsmålet er vanskelig, men viktig å besvare.

Problem

3 En mulig konsekvens av hardere prioritering er at de rikeste pasientene i større grad søker privat behandling. På kort sikt avlaster det køene. På lang sikt kan det være en utfordring for det offentlige tilbudets legitimitet og støtte i befolkningen.

satt livskvalitet og derfor må prioriteres høyt.

Helsevesenet kan ikke vokse i det uendelige. På sikt kan vi ikke alltid behandle alle for alt. Det vil være nødvendig å prioritere. Nødvendig, men krevende. Da kan «gode leveår» være en ledetråd.

Men et helsevesen som nedprioriterer enkelte grupper, skyver svake medlemmer av slike grupper ut i kulden. De ressurssterke vil kunne presse seg fram i køen eller betale for privat behandling. Det kan svekke det offentlige tilbudets legitimitet. Resultatet kan bli at ressurser kanaliseres til private helsetilbud.

Prioriteringsdebatten må tas. Men det er svært viktig at resultatet ikke undergraver det offentlige tilbudet.

SAGT

av andre

Krever fortgang: Benthe E. Løvenskiold.

Vil ha hogst

* «Ærlig talt, hvis dere stabled bort en bunke pengesedler, og plutselig fant ut at sedlene var i ferd med å mugne bort – ja, da hadde dere gjort noe med det!»

Norskog-rådgiver Benthe E. Løvenskiold ber skogiere ta skogen i bruk, skriver Glåmdalen.

Best som bonde

* «Å kosa oss framføre bålet, eller grilla pølser midt i veka kan me gjera berre fordi me har lyst, og moglegheit.»

Mamma Kari-Anne Kilane Nes trivast med gardslivet, fortel ho i Stavanger Aftenblad.

Vil fjerne

* «Det er absurd at vi stadig må finne nye vinklinger for å få avvirket en næring som er så utdatert.»

Noah-leider Siri Martinsen om pelsindustrien i Dagsavisen.

Vil rydde

* «Bergenserne har levd av fisk i århundrer. Jeg tror at vi kan ha et Fisketorg også i fremtiden, men det krever at vi rydder opp nå.»

Ap-politiker Marte Mjøs Persen er kritisk til Bergens mathall, sier hun til Bergens Tidende.

Ikke statsbudsjettet

* «Det er nå det strammer seg til. Nå blir deltakerne enda mer på vakt, ja, nesten paranoide.»

Farmen-deltaker og tidligere «drenngation»-vinner Magnhild Vik kommenterer Farmen i Tidens Krav.

Nei takk

* «Det norske folk ønsker ikke at EU skal overstyre norsk samferdselspolitikk og infrastruktur.»

Sp-politikerne Liv Signe Navarsete og Janne Skjelmo Nordås i kronikk i Dagbladet.

Nationen arbeider etter Vær varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig avisomtale bes ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg (PFU) er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presseetiske spørsmål. PFU holder til i Oslo, tlf: 22 40 50 40. Epost: pfu@presse.no

Bønder og økt matproduksjon

FAGHJØRNET

Norske landbruks- og matmyndigheter har satt et mål om økt innenlandsk matproduksjonen med en prosent hvert år framover. Hvordan kan målet nås? Er det mulig å nå?

En ting er sikkert, det å sette et klart og tydelig mål bidrar til engasjement. Mange aktører har meninger om spørsmålet, og prosjekter er blitt satt i gang. Men en ting er å mene hva som vil gi økt matproduksjon. En annen ting er tiltak som gir effekt. Jeg har hatt gleden av å delta i en utredning av mulighetene for økt matproduksjon på norske arealer (AgriAnalyse Rapport 6 – 2014).

I Norge finner vi hele spekteret fra matkornarealer til utmark. Det er teoretisk mulig å øke matproduksjonen på arealene ved å mangedoble dyrkingen av oljevekster, åkerbønner og erter, øke dyrkingen av havre, hvete og rug og anvende agromisk optimale vekstskifter. Hvis ubenyttet areal også tas i bruk kan grasdyrkingen også økes. I tillegg kan økt utnyttelse av utmarksbeite bidra, men vinterfôrproduksjonen på innmark setter grenser. Samlet sett er det

særlig proteinproduksjonen som kan økes.

Ved en bedre tilpasning på dagens areal i drift (9,8 millioner dekar) vil produksjonen på energibasis øke med 4 prosent og proteinproduksjonen øke med 21 prosent. Hvis areal ute av drift (1,4 millioner dekar) også tas i bruk på en optimal måte, vil produksjonen øke med henholdsvis 16 prosent på energibasis og 29 prosent for protein.

Så er spørsmålet, kan dette potensialet for økt matproduksjon tas ut i praksis? Det vil si, vil det være bønder som er villige til å endre produksjonen til mer vekstskifte, oljevekster, erter og åkerbønner og ta i bruk arealer som i dag ikke er i bruk? Utredningen foreslår noen tiltak. Det grunnleggende aspektet er at en slik omlegging vil kreve mer arbeid og mer kunnskap av bøndene, kanskje også mer risiko. Hvis de skal være villige til å gjøre dette merarbeidet, må det medføre en viss belønning.

Hvordan kan denne belønningen komme? Det kan hende at markedet er villig til å betale noe mer for maten. Men det meste av «belønningen» må nok komme gjennom mer effektiv bruk av innsats-

Magnar Forbord

Magnar Forbord er forsker ved Norsk senter for bygdeforskning.

faktorer på gårdene kombinert med offentlige virkemidler. En løsning kan være større bruk og/eller heltidsbruk. Hvis bøndene blir mer profesjonelle kan det føre til omlegging til vekster og produksjonsmåter som gir økt matproduksjon. Når det gjelder virkemidler er det viktig at disse belønner arbeidet som legges ned ved dyrking av de ønskede vekstene – både mengde og kvalitet. En endring i holdninger slik at det å produsere godt på arealene gir status, vil også bidra. Og så vil en ikke komme utenom avveiningen mellom kornområder og grasområder og mellom kornprodusenter og husdyrprodusenter.

Det som er sikkert er at hvis en ikke lykkes med en omlegging i retning av det utredningen foreslår, står en igjen med kraftfôrbasert husdyrproduksjon som eneste mulighet til å innfri målet om økt innenlandsk matproduksjon. I den grad føret er produsert i utlandet vil noen mene at vi da ikke snakker om innenlandsk matproduksjon.

Forskere kan utrede. Så må politikere og myndigheter avklare virkemidlene. Matproduksjonen vil så bli et resultat av summen av de produksjonsvalg de enkelte bønder gjør og som de setter i verk.

ØKT PRODUKSJON

«Hvis bøndene blir mer profesjonelle kan det føre til omlegging til vekster og produksjonsmåter som gir økt matproduksjon.»

Sjefredaktør:
Mads Yngve Storvik
mads.storvik@nationen.no

Politisk redaktør:
Kato Nykvist
kato.nykvist@nationen.no

Nyhetsredaktør:
Rino Andersen
rino.andersen@nationen.no